

* توضیحات درس

بعد از اراده و خواست و تصمیم انسان یکی از مهم ترین عوامل سازنده شخصیت هر فردی همنشین و دوست و معاشر او است، چرا که انسان خواه و ناخواه تأثیرپذیر است، و بخش مهمی از افکار و صفات اخلاقی خود را از طریق دوستانش می گیرد.

در این درس با نقل ماجرای ابوذر و اظهار ارادت عملی ایشان به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله زمینه آشنایی دانش آموزان با وظایف دوستان در مقابل یکدیگر، ویژگی دوستان خوب و راه های افزایش دوستی فراهم می شود تا در نهایت به این نتیجه نائل گردند که دوست در شکل گیری شخصیت افراد نقش بسیار مهمی دارد. دوست خوب می تواند در دنیا و آخرت یار و مددکار انسان باشد و چنانچه انسان بتواند دوستان نیکویی برای خود برگزیند و از این موهبت الهی به صورت صحیح و منطقی استفاده کند زندگی فردی و اجتماعی سالم تری خواهد داشت.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با ویژگی های دوست خوب
- ۲ آشنایی با وظایف یک مسلمان در برابر دوستان
- ۳ آشنایی با نیاز خود به ارتباط با همسالان
- ۴ تمایل به انجام وظایف خود در برابر دوستان
- ۵ تمایل به دوستی با افراد شایسته
- ۶ علاقه به رفع نیاز خود در مورد ارتباط با همسالان
- ۷ تلاش برای انجام وظایف خود در برابر دوستان
- ۸ تلاش برای انتخاب دوستان شایسته
- ۹ تلاش برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان
- ۱۰ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

دوست خوب
ویژگی های دوستان خوب
حفظ دوستی
توقع از دوستان
حق دوستی
ارتباط با همسالان
وظایف دوست

* پیشنهادهایی برای تدریس

● برای شروع می‌توانید (با تلفیق با درس فارسی) از دانش‌آموزان بخواهید شعر یا ضرب‌المثلی با موضوع دوست پیدا کرده و آن را به کلاس گزارش دهند و بعد از نتیجه‌گیری وارد موضوع درس شوید.

● می‌توانید با استفاده از شعری که در فعالیت ایستگاه فکر آمده از گروه‌ها بخواهید در گروه خود شعر را بخوانند و معنی و برداشت خود را نوشته و به هم گروهی‌های خود گزارش دهند، این فعالیت می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● برای شروع، فیلم (خانه دوست کجاست) عباس کیارستمی که در سال ۱۳۶۵ ساخته شده نیز می‌تواند کمک مناسبی برای تدریس شما باشد. موضوع داستان در رابطه با پسر بچه‌ای به نام احمد است که در کلاس دوم ابتدایی درس می‌خواند و در تمام فیلم احمد به دنبال خانه دوست خود می‌گردد تا دفترچه مشق را به او برساند. معلم آنها به شاگردان گفته است که هر کس مشقش را انجام ندهد ... این تذکر انگیزه کافی در احمد ایجاد کرده بود که جست‌وجوی خود را برای پیدا کردن خانه دوست خود ادامه دهد. پس از تلاش‌های فراوان او نمی‌تواند خانه دوستش را پیدا کند و در نهایت مشق او را می‌نویسد. فردای آن روز احمد دفتر مشق دوست خود را می‌دهد. دوستش که دفتر را باز می‌کند در وسط دفتر یک شاخه گل می‌بیند و ...

از این فیلم استفاده کنید و از آنها سؤال کنید :

تاکنون به موضوع دوستی فکر کرده‌اید؟

دوست خوب چه ویژگی‌هایی دارد؟

آیا تاکنون از خود پرسیده‌اید که چرا ما دوستانی برای خود انتخاب می‌کنیم؟

آیا دوستی یک نیاز است؟

نام یک یا چند نفر از بهترین دوستانی را که تا به حال داشته‌اید برای ما بنویسید و در مقابل نام هر کدام بنویسید چرا دوستی با این افراد برای شما مهم بوده است؟

● اگر امکان پخش فیلم را ندارید و یا به هر دلیلی از بخش بعضی از قسمت‌های آن معذورید قبلاً خودتان فیلم را دیده و در قالب قصه و با حذف قسمت‌های مورد نظر در کلاس بازگو کنید و یا به صورت نمایش توسط گروهی از دانش‌آموزان اجرا کنید.

● برای شروع می‌توانید برگه‌ای را در اختیار دانش‌آموزان قرار دهید که روی آن نوشته شده تا به حال به معنی کلمهٔ پیامبر ﷺ فکر کرده‌ای؟ و از آنها بخواهید که نظرشان را بنویسند.

● برای شروع می‌توانید قبل از آمدن دانش‌آموزان روی تابلو بنویسید «دوست خوب نعمت است.» بعد از آنها سؤال کنید معنی این جمله چیست؟ سپس از آنها بخواهید صفت‌های دوستان خود را بگویند یا آنها را بنویسند. در ادامه از آنها سؤال کنید کدام مورد در شماها هم وجود دارد و آنهایی که فکر می‌کنید در شما نیست چگونه می‌توانید به آنها برسید؟

— برای شروع می‌توانید از تصاویر دوستی‌های کودکانه و طرح پرسش‌های نمونه زیر استفاده کنید :

— من در مدرسه دوستانی دارم.

— ما دوستانی هم در محل داریم.

— چند تن از کسانی را که با آنها دوست بوده‌اید نام ببرید.

از دوستی با چه کسانی خوشحال می‌شوید؟

● با طرح چنین پرسش‌هایی و جمع‌آوری صحبت‌های دانش‌آموزان به موضوع درس بپردازید.

● برای شروع می‌توانید از تصویر یک درخت به نام میوه‌های درخت دوستی استفاده کنید. از آنها بخواهید که در رابطه با میوه‌های این درخت صحبت کنند و نظر بدهند.

● برای شروع می‌توانید با آینه وارد کلاس شده و با انجام فعالیت بررسی کنید وارد متن درس شوید.

● متن درس می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. آن را با لحنی زیبا و دلنشین بخوانید و

سپس از دانش‌آموزان در رابطه با متن درس سؤال کنید و آنها را هدایت کنید تا به هدف درس برسند.

در فعالیت برایم بگو شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به

این نتیجه برسند که کار ابوذر اظهار ارادت عملی به پیامبر اکرم ﷺ بود و بر این امر تأکید شود که در

دوستی‌هایی که با محوریت دین و معنویات ایجاد می‌شود، چنین عملکردهایی طبیعی است.

در فعالیت کامل کنید دانش‌آموزان ضمن آشنایی با وظایف دوستان در برابر یکدیگر، با راه‌های حفظ

دوستی و افزایش محبت آشنا می‌شوند.

در فعالیت بررسی کنید در مقایسه آینه و دوست مؤمن دانش‌آموزان می‌توانند به نکات صفحه بعد اشاره کنند :

- ۱ آئینه از روی صفا عیب را می‌گوید، نه از روی انتقام و غرض و
- ۲ آئینه زمانی عیب را نشان می‌دهد که خودش گرد و غبار زده نباشد.
- ۳ آئینه مراعات مقام و مدال را نمی‌کند.
- ۴ آئینه عیب را بزرگ‌تر از آنچه هست، نشان نمی‌دهد.
- ۵ آئینه همراه با نشان دادن عیب، نقاط قوت را نیز نشان می‌دهد.
- ۶ آئینه عیب را رو به رو می‌گوید نه پشت سر.
- ۷ آئینه عیب را بی‌سر و صدا می‌گوید.
- ۸ آئینه را اگر شکستی و خرده‌های آن را برداشتی، باز همان خرده‌ها زشت و زیبایی را نشان می‌دهد. مؤمن را اگر تحقیر کردی و او را شکستی، باز دست از حرفش بر نمی‌دارد.
- ۹ آئینه عیب را در دل خود نگه نمی‌دارد و همین که از کنارش رد شدی، عیب از صفحه او پاک می‌شود.

۱۰ اگر آئینه عیب مرا گفت، باید خودم را اصلاح کنم؛ نه آنکه آئینه را بشکنم.^۱

فعالیت گفت‌وگو کنید اهداف آشنایی با وظایف یک مسلمان در برابر دوستان و تلاش برای انجام وظایف خود در برابر دوستان را پوشش می‌دهد. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به شناخت حق دوستی تشویق شوند. نمونه این حقوق را در فرمایش امام صادق (علیه السلام) می‌توان یافت که فرمود: دوستی را شریطی است و اگر همه این شرایط در کسی نباشد او را دوست کامل مشمار و کسی که هیچ یک از این شرایط در او نباشد در هیچ مرتبه از دوستی با او رفاقت مکن.

- ۱ پنهان و آشکارش برای تو یکی باشد.
- ۲ آراستگی تو را آراستگی خود بداند و سرافکندگی تو را سرافکندگی خودش.
- ۳ ثروت و مقام، روحیه او را تغییر ندهد.
- ۴ از آنچه در دسترس توانایی او است از تو دریغ ندارد.
- ۵ در سختی‌های روزگار تو را رها نکند.^۲

فعالیت ایستگاه فکر اهداف تمایل به دوستی با افراد شایسته و تلاش برای انتخاب دوستان شایسته را پوشش می‌دهد. در قسمت اول فعالیت که چنین آمده است: شاید بگویی من که بعضی از این صفت‌ها را ندارم! اما دیر یا زود شما هم دارای این ویژگی‌ها خواهی شد. می‌دانی چرا؟ در پاسخ معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که دوست در شکل‌گیری شخصیت افراد نقش

۱- برای اطلاع بیشتر به کتاب امر به معروف و نهی از منکر، محسن قرآنی، صص ۱۹۰ و ۱۹۱ مراجعه فرمایید.

بسیار مهمی دارد؛ زیرا حالات و اقوال و افعال انسان به سرعت تحت تأثیر همنشین قرار می‌گیرد و به دلیل نقش مهمی که یک دوست در سرنوشت انسان دارد و می‌تواند موجبات سعادت یا شقاوت انسان را فراهم کند؛ باید در انتخاب آن کمال دقت نظر را به خرج داد.

در قسمت مربوط به معنی شعر، معلمان گرامی با گروه‌بندی دانش‌آموزان، طرح پرسش و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت‌وگوی گروهی را در کلاس فراهم می‌آورند. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات پرداخته و سایر گروه‌ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه‌های دیگر پردازند. لازم به ذکر است که بعد از اراده و خواست و تصمیم انسان یکی از مهم‌ترین عوامل سازنده شخصیت هر فردی همنشین و دوست و معاشر او است، چرا که انسان خواه ناخواه تأثیرپذیر است، و بخش مهمی از افکار و صفات اخلاقی خود را از طریق دوستانش می‌گیرد، این تأثیرپذیری از نظر منطق اسلام تا آن حد است که امام علی (علیه السلام) می‌فرماید: هر گاه وضع کسی بر شما مشتبه شد و دین او را نشناختید به دوستانش نظر کنید، اگر اهل دین و آئین خدا باشند او نیز پیرو آئین خدا است، و اگر بر آئین خدا نباشند او نیز بهره‌ای از آئین حق ندارد. پیامبر اکرم (صلی الله علیه و آله) می‌فرماید: آدمی بر دین دوست خود است، پس همه باید بنگرند که با چه کسی دوستی می‌کنند. «به عبارت دیگر، رسول گرامی اسلام، دوست را آن‌قدر تأثیرگذار می‌دانند که معتقدند حتی دوست می‌تواند همنشین خود را به دین و آئین خود در آورد». دوست در شکل‌گیری شخصیت افراد نقش بسیار مهمی دارد. دوست خوب می‌تواند در دنیا و آخرت یار و مددکار انسان باشد و چنانچه انسان بتواند دوستان نیکویی برای خود برگزیند و از این موهبت الهی به صورت صحیح و منطقی استفاده کند زندگی فردی و اجتماعی سالم‌تری خواهد داشت. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که با توجه به تأثیر فوق‌العاده دوست در شخصیت انسان، دوستانی را انتخاب کنند که آنها را در جهت کمال یاری دهند. به عنوان مثال از امام صادق (علیه السلام) به نقل از رسول خدا (صلی الله علیه و آله) از حضرت مسیح (علیه السلام) خطاب به حواریون نقل می‌کنند: حواریون حضرت عیسی (علیه السلام) به ایشان عرض کردند: یا روح‌الله! با چه کسی همنشینی نماییم و دوستی کنیم؟ حضرت فرمود: با کسی که سه صفت داشته باشد:

- ۱- دیدنش شما را به یاد خدا آورد و به اطاعت خداوند ترغیب کند.
- ۲- سخن او بر علم شما بیفزاید و باعث افزایش دانشتان گردد.
- ۳- عمل او شما را به آخرت ترغیب کند و به یاد آخرت بیندازد^۱.

در فعالیت تدبیر کنیم شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که دوست در شکل‌گیری شخصیت افراد نقش بسیار مهمی دارد. دوست خوب می‌تواند در

۱- محمدبن یعقوب کلینی، اصول کافی، ترجمه محمدباقر کمره‌ای، اسوه، ۱۳۷۲، ج ۱، ص ۱۱۰، ح ۳.

دنیا و آخرت یار و مددکار انسان باشد و چنانچه انسان بتواند دوستان نیکویی برای خود برگزیند و از این موهبت الهی به صورت صحیح و منطقی استفاده کند زندگی فردی و اجتماعی سالم تری خواهد داشت. از منظر اسلام «دوست» از جایگاهی برخوردار است که حتی در سرنوشت انسان تأثیر می‌گذارد؛ پس همه باید بنگرند که با چه کسی دوستی می‌کنند. پیامبر صلی الله علیه و آله می‌فرماید: «همنشین خوب، از تنهایی بهتر است و تنهایی از همنشین بد بهتر است». یعنی چنانچه انسان دوست شایسته و خوبی در دسترس نداشته باشد، اگر تنها باشد بهتر از این است که دوست بد و ناشایست برگزیند.

در فعالیت ایستگاه خلاقیت معلمان گرامی می‌توانند به نمونه‌هایی از شعر شاعران که درباره دوست و دوستی آمده، اشاره کنند از جمله:

یار بد بدتر بود از مار بد	تا توانی می‌گریز از یار بد
یار بد بر جان و بر ایمان زند	مار بد تنها تو را بر جان زند

* ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایند.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
اخلاق و آداب اسلامی، خودشناسی، قرآن کریم	– آشنایی با برخی از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان و نتیجه آنها	۱۱	– بیان برخی از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان	– نمونه‌هایی از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آنها توضیح می‌دهد.
	– آشنایی با ویژگی‌های دوست خوب		– بیان ویژگی‌های دوست خوب	– ضمن توضیح ویژگی‌های دوست خوب و راه حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تلاش می‌نماید.
	– آشنایی با راه‌های حفظ دوستی		– تلاش برای انتخاب دوستان خوب	– برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان فعالانه تلاش می‌کند.
				– پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم به‌طور کامل درباره آن توضیح می‌دهد.
			– بیان راه‌های حفظ دوستی	– چند نمونه از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آنها بیان می‌کند.
			– تلاش برای انتخاب دوستان خوب	– ضمن بیان چند ویژگی دوست خوب و راه حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تلاش می‌نماید.
			– تلاش برای انتخاب دوستان خوب	– برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان تلاش می‌کند.
			– پیام قرآنی را می‌خواند و درباره مفهوم آن توضیح می‌دهد.	– پیام قرآنی را می‌خواند و درباره مفهوم آن توضیح می‌دهد.
			– انتخاب دوستان خوب	– نمونه‌ای از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آن بیان می‌کند.
			– علاقه به رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان	– ضمن بیان یکی از ویژگی‌های دوست خوب و راه حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تمایل نشان می‌دهد.
				– برای رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان تمایل نشان می‌دهد.
				– پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
			– درک مفهوم پیام قرآنی	– با کمک آموزگار نمونه‌ای از وظایف یک مسلمان در برابر دوستان را به همراه نتیجه آن بیان می‌کند.
				– با کمک آموزگار ضمن بیان یکی از ویژگی‌های دوست خوب و راه حفظ دوستی، برای انتخاب دوستان خوب تمایل نشان می‌دهد.
				– با راهنمایی آموزگار به رفع نیاز خود در ارتباط با همسالان تمایل نشان می‌دهد.
				– با کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.

دانستنی های معلم

۱ روان‌شناسان در رابطه با دوست‌یابی تحقیقات گسترده‌ای انجام داده‌اند. آنها معتقدند دوستانی که انسان‌ها در سنین جوانی انتخاب می‌کنند، اهمیت بیشتری نسبت به دیگر دوران زندگی دارند. چرا که دوستان دوره جوانی در جهت‌دهی فکری، اهداف و برنامه‌های زندگی فرد، نقش بارزی ایفا می‌کنند. روان‌شناسان بر این عقیده‌اند که ویژگی‌های خاص روحی دوره جوانی، تأثیرپذیری شدید و الگوگیری جوانان در ابعاد مختلف باعث شده تا از دوستان و هم‌معاشران خود تأثیرات فراوانی دریافت کنند. رهنمودهای متعدد و انسان‌ساز اسلام در رابطه با دوست‌یابی نیز به دلیل همین تأثیرپذیری انسان از دوست و همنشین است. یکی از رهنمودهای اسلام در رابطه با دوست‌یابی آزمایش دوستان است. انجام آزمایش به خاطر آن است که شما بدانید کسی را که می‌خواهید به دوستی برگزینید آیا شرایط و ویژگی‌های مورد نظر شما را دارد یا نه تا با اطمینان از دارا بودن شرایط لازم، دوست و رفیق خود را انتخاب کنید. از این طریق می‌توانید بفهمید که آیا او ایمان و تقوای کافی دارد یا نه؟ و از عقل و خرد کافی بهره‌مند است یا خیر؟ به طور کلی آیا شرایط دوستی را داراست و حقوق دوستان را رعایت می‌کند یا نه؟ شاید در بدو امر آزمایش کردن افراد کار سختی به نظر آید اما برای آزمودن افراد، بهترین و مطمئن‌ترین راه، بررسی عملکرد آنهاست؛ زیرا ایمان و عقل هر شخص در رفتار و کردار او نمایان می‌شود، مخصوصاً در مواقعی که امکان ظاهرسازی در کار نباشد.

امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: شیعیان را در سه مورد امتحان کنید:

- ۱ در موقع نماز که چگونه از آن محافظت می‌کنند.
 - ۲ در مواردی که اسراری در پیش آنها داریم، چگونه آن را از دشمن ما حفظ می‌کنند.
 - ۳ در مواردی که اموالی دارند، ببینید که آیا برادران خود را در اموالشان سهیم می‌کنند یا نه^۱.
- هر چند در شرایط عادی همواره امکان ظاهرسازی و فریب وجود دارد و لذا نمی‌توان به صلاحیت اخلاقی یا اعتقادی افراد پی برد اما در شرایط خاص و بحرانی، خصلت‌های خوب و بد انسان به طور ناخودآگاه آشکار می‌شود. شاید به همین دلیل باشد که امام صادق (علیه السلام) می‌فرماید: کسی که سه بار نسبت به تو خشمگین شد ولی در باره‌ات سخن زشتی نگفت شایسته رفاقت است؛ پس او را برای دوستی انتخاب کن^۲.

۴ برخی از دانش‌آموزان اعتقاد دارند که می‌توانند با دوستان نااهل رفت و آمد کنند ولی خود را از

۱- بحار الانوار، ج ۸۰، ص ۲۲.

۲- بحار الانوار، ج ۷۵، ص ۲۵۱.

آسیب و تأثیر آنها حفظ کنند. تذکر این نکته برای این گروه می تواند سودمند باشد که اولاً اینکه برخی می گویند که ما با افراد بدکردار همنشین می شویم اما مراقبیم که خود به افکار و اعمال آنها دچار نشویم، صرفاً یک ادعا است، زیرا انسان همچون سنگ و چوب نیست که از اخلاق و رفتار و سخنان دیگران تأثیر نپذیرد. قطعاً ما وقتی کسی را به دوستی خود برگزینیم، سخنان و رفتار او به صورت ناخودآگاه در ما اثر می گذارد و هر کس بخش مهمی از افکار و صفات اخلاقی خود را از طریق دوستانش می گیرد، این حقیقت هم از نظر علمی و هم از طریق تجربه و مشاهدات حسی اثبات شده است. ثانیاً هر چند افراد بتوانند مراقب خویش باشند، اما در معرض پیامدهایی چون ننگ و بدنامی اجتماعی قرار می گیرند. این تأثیر پذیری تا آن حد است که از حضرت سلیمان علیه السلام نقل شده که فرمود: درباره کسی قضاوت نکنید تا به دوستانش نظر بیفکنید چرا که انسان به وسیله دوستان و یاران و رفقاییش شناخته می شود.

روزی برای تمام بچه‌ها

درس دوازدهم

* توضیحات درس

تمام تلاش و کوشش انسان برای ایجاد اجتماعی آرام و زندگی در جامعه‌ای است که همه چیز در آن زیبا باشد. انسان‌ها همیشه در آرزوی رسیدن به جامعه‌ای هستند که خواسته‌های معقول در آن وجود داشته باشد و این جز با ظهور امام زمان علیه السلام و تشکیل دولت ایشان ممکن نخواهد بود. حضرت مهدی علیه السلام، شرایط و عوامل اصلی صلاح و شایستگی، عدالت و دادگری، رفاه، قانون‌شناسی، تعهدپذیری، مهرورزی، محبت، ایثار، فداکاری و ... را در سطح جامعه فراهم می‌کند. در دوران آن حضرت دیگر هیچ اثری از جهل، کمبود، فقر، تهی‌دستی و ... نیست. در آن زمان مدینه فاضله‌ای تشکیل می‌شود که در طول تاریخ بی‌نظیر است.

در این درس دانش‌آموزان با گفت‌وگویی که با معلم خود دارند، با وضعیت متفاوتی که کودکان جهان در اثر ظلم و بی‌عدالتی به آن مبتلا هستند، آشنا می‌شوند. نمونه‌هایی که در درس انتخاب شده‌اند از نیازهای اولیه و ملموس برای کودکان است تا به آسانی بتوانند با آن ارتباط پیدا کنند. در ادامه به آنها یادآوری می‌شود که تبعیض و ستم روزی به پایان می‌رسد که امام زمان علیه السلام ظهور کنند تا در نهایت با مشتاق کردن دانش‌آموزان نسبت به ظهور امام زمان علیه السلام و جلب توجه آنها به تلاش‌هایی که می‌توانند برای تحقق این امر انجام دهند، اهداف اصلی این درس محقق می‌گردد.

نکته: پیشنهاد می‌شود با توجه به پیمانانه‌ای بودن آموزش درس هدیه‌های آسمان، در صورت امکان این درس در زمان ولادت امام زمان علیه السلام (نیمه شعبان) یا روزهایی که مصادف با آغاز امامت ایشان است (نهم ربیع الاول) تدریس شود.

* اهداف درس

۱ آشنایی با برخی از ویژگی‌های زندگی انسان‌ها بعد از ظهور امام زمان علیه السلام

۲ اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان علیه السلام

۳ تلاش برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان علیه السلام

۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

* مفاهیم کلیدی

امام زمان علیه السلام

ظهور

* پیشنهادهایی برای تدریس

- برای شروع می‌توانید از بچه‌ها بخواهید دنیای آرمانی خود را نقاشی کنند، سپس از آنها بپرسید که دنیای آنها چه ویژگی‌ها و چه خوبی‌هایی دارد.
- برای شروع می‌توانید با رعایت اصول تربیتی، برخی اخبار مربوط به جنگ، فقر و گرسنگی در گوشه و کنار جهان را در اختیار دانش‌آموزان بگذارید و از آنها در مورد ویژگی‌های جهانی که این بدی‌ها در آن وجود ندارد، دنیایی که آنها آرزویش را دارند، سؤال کنید.
- برای شروع می‌توانید تصویر درختی را روی تخته کلاس بکشید یا از آنها بخواهید که در دفتر خود درختی را بکشند. نام درخت خود را درخت آرزوها بگذارند و تعدادی از آرزوهای یک انسان برای خود و دیگران را روی شاخه‌های آن بنویسند (به آنها فرصت دهید تا بتوانند آرزوهای خود و خانواده و ... را جمع‌آوری کرده و روی آن درخت نصب کنند یا بنویسند). سپس از آنها سؤال کنید شما برای زیباتر شدن جهان چه آرزوهایی دارید؟ با توضیح در این مورد که برای رسیدن به آرزوهایمان باید تلاش کنیم، از بچه‌ها بخواهید درباره موضوع زیباتر شدن جهان فکر کنند و جمله‌های کوتاه و معناداری بنویسند. سپس به کمک آنها بهترین جمله‌ها را انتخاب کنید و روی تخته یا مقوایی بزرگ با خط خوش بنویسید.
- برای شروع می‌توانید از بچه‌ها بخواهید درباره این موضوع با یکدیگر گفت‌وگو کنند: «برای اینکه رؤیاهای همه کودکان به واقعیت تبدیل شود چه کارهایی می‌توانید انجام دهید؟»
- می‌توانید در روزی که می‌خواهید این درس را تدریس کنید در دعاهای صبحگاهی از فعالیت دعا کنیم استفاده کنید و سپس از آنها بخواهید این فعالیت را انجام دهند و سپس با جمع‌بندی نوشته‌های آنها به موضوع درس بپردازید.
- فعالیت تدبیر کنیم می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. آیه را پای تابلو کلاس نوشته و از

آنها بخواهید در رابطه با معنی آن صحبت کنند و نظرشان را بگویند و با طرح سؤال‌هایی آنها را هدایت کنید تا دانش‌آموزان به هدف درس برسند.

● فعالیت همخوانی کنیم می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. استفاده از شعر و خواندن آن توسط بچه‌ها شور و حال مناسبی در کلاس ایجاد می‌کند.

● متن کتاب خود می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد با هماهنگی قبلی با گروهی از بچه‌ها می‌توانید متن کتاب را در قالب نمایش اجرا کنید یا می‌توانید با هماهنگی گروهی از دانش‌آموزان متن درس را به صورت شفاهی بیان کنید به طوری که شما به جای معلم سؤال را مطرح کنید و فردی دیگر پاسخ را بدهد و یا برعکس.

● در فعالیت برایم بگو دانش‌آموزان با هدیه‌هایی که امام زمان علیه السلام بعد از ظهور به جامعه هدیه می‌کنند، از جمله دانش، دوستی، عدالت، آرامش و صلح آشنا می‌شوند.

هدف فعالیت بررسی کنید که در سه بخش تدوین شده است تثبیت، توسعه و تعمیم مفاهیم براساس مرور اطلاعات می‌باشد. با توجه به پیشرفت مراحل تدریس، اکنون زمان جمع‌بندی مفاهیم آموخته شده در درس توسط دانش‌آموزان است. در مرحله اول معلمان گرامی از یادگیری تک تک دانش‌آموزان باید اطمینان حاصل کنند. سپس در این فعالیت، دانش‌آموزان به صورت فردی اهداف حیطه شناختی را درک کرده و سپس از زبان خودشان پاسخ را بیان می‌کنند. فراموش نکنیم اختصاص زمان مناسب و آرامش و سکوت کلاس درس در انجام این فعالیت نقش بسزایی دارد. کارکرد این فعالیت این است که آموخته‌های دانش‌آموزان را در ذهن آنها تثبیت می‌نماید. دانش‌آموزان در این فعالیت به این نتیجه می‌رسند که اندیشه و ذهن بشر امروزی کوچک‌تر از آن است که بتواند در رابطه با دوران پس از واقعه ظهور حضرت مهدی علیه السلام تصویری در ذهن خود ترسیم کند زیرا ویژگی‌ها و مواردی که در دوران پس از واقعه ظهور آشکار می‌شود، در تاریخ بشری سابقه بوده و اگر مواردی هم توسط انبیای بزرگوار و ائمه علیهم السلام بیان شده محدود بوده، لذا در اینجا نیز تنها به برخی موارد توسط دانش‌آموزان اشاره خواهد شد.

توضیحات تکمیلی درباره‌ی توسل در بخش دانستنی‌های معلم درس هشتم ارائه شده است.

در فعالیت تدبیر کنیم آموزگاران محترم، زمینه بحث و گفت‌وگوی دانش‌آموزان را در این قسمت فراهم آورند و بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که در این آیه به یک اصل کلی و اساسی و یک سنت جاودان الهی پرداخته شده است و آن اینکه سرانجام حق پیروز است و باطل به طور قطع نابود شدنی است. باطل، ساختگی، فلابی، بی‌ریشه و میان‌تهی است. چنین چیزی با قوانین عالم آفرینش هماهنگ نیست و سهمی از واقعیت و حقیقت ندارد، و مسلماً چیزی که دارای این صفات است نمی‌تواند برای مدتی طولانی باقی بماند. باطل صولت و دولتی دارد، رعد و برقی می‌زند، کر و فری نشان می‌دهد ولی

عمرش کوتاه است، و سرانجام به دره نیستی سقوط می‌کند؛ اما حق عین واقعیت بوده و توأم با راستی و درستی و دارای عمق و ریشه و هماهنگ با قوانین خلقت است و چنین چیزی باید باقی بماند. این قانون کلی الهی و ناموس تخلف‌ناپذیر آفرینش در هر عصر و زمانی مصداقی دارد، و قیام مهدی علیه السلام بر ستمگران و جباران جهان از چهره‌های روشن و تابناک این قانون عمومی است. توضیحات تکمیلی دربارهٔ این آیه در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

✽ ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
امامت، قرآن کریم	– آشنایی با برخی از ویژگی‌های زندگی انسان‌ها بعد از ظهور امام زمان (عج)	۱۲	– بیان برخی از ویژگی‌های زندگی انسان‌ها بعد از ظهور امام زمان (عج)	– نمونه‌هایی از ویژگی‌های دنیا پس از ظهور امام زمان (عج) را بیان می‌کند و درباره آنها توضیح می‌دهد. – ضمن اظهار اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان (عج)، برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عج) همواره تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
	– اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان (عج)		– اظهار اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان (عج)	– نمونه‌ای از ویژگی‌های دنیا پس از ظهور امام زمان (عج) را بیان می‌کند و درباره آن توضیح می‌دهد. – ضمن اظهار اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان (عج)، برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عج) غالباً تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.
	– تلاش برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عج)		– تلاش برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عج)	– یک نمونه از ویژگی‌های دنیا پس از ظهور امام زمان (عج) را بیان می‌کند. – ضمن اظهار اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان (عج)، برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عج) گاهی اوقات تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.
	– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس		– درک مفهوم پیام قرآنی بیشتر	– با راهنمایی آموزگار یک نمونه از ویژگی‌های دنیا پس از ظهور امام زمان (عج) را توضیح می‌دهد. – با راهنمایی آموزگار ضمن اظهار اشتیاق به ظهور و دیدار امام زمان (عج)، برای آشنایی بیشتر با عوامل زمینه‌ساز ظهور امام زمان (عج) گاهی اوقات تلاش می‌کند. – با راهنمایی آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.

دانشتنی‌های معلم

۱ در فعالیت برایم بگو و بررسی کنید یادآوری این نکته لازم است که عصر حاکمیت امام مهدی عج از درخشان‌ترین و زیباترین اعصار روی کره زمین از آغاز آفرینش جهان و انسان خواهد بود. در اینجا جهت اطلاع معلمان گرامی به اختصار به چند مورد از آنها اشاره می‌گردد:

● **دولت جهانی:** حکومت او یک حکومت جهانی است و شرق و غرب عالم را فرا خواهد گرفت. او وارث روی زمین و حاکم علی‌الاطلاق خواهد بود.

● **گسترش عدالت:** برقراری عدل و قسط در عالم و ریشه‌کن ساختن پیداد و تبعیض، از ویژگی‌های اصلی حکومت حضرت مهدی عج است. امام رضا علیه السلام می‌فرمایند: خداوند متعال توسط حضرت مهدی عج زمین را از هر ستمی پاک خواهد ساخت. آن حضرت وقتی قیام کردند میزان عدل و داد را در میان مردم مستقر می‌نماید و به گونه‌ای به کارها رسیدگی می‌کند که احدی جرئت تعدی و ظلم به دیگری را نخواهد کرد^۱.

● **احیای دوباره تعالیم اسلام راستین:** در روزگار قبل از ظهور، توجیه‌ها، تأویل‌ها، تحریف‌ها و انحرافات بسیاری در باورهای دین به وجود آمده و ساخته‌های ذهنی مدعیان به عنوان باورهای دینی رواج پیدا می‌کرد و بسیاری از احکام و حدود اسلامی فراموش شده بود. وقتی حضرت ظهور کرد بدعت‌ها را باطل می‌کند. انحرافات و تحریف‌هایی که در دین به وجود آمده را تصحیح می‌نماید. احکام فراموش شده دین آشکار و احیا می‌شود. شرح احکام واقعی و فهم درست از دین متناسب با فرهنگ زمان گسترش می‌یابد. ذهن‌ها از رسوبات فکری گذشته زدوده می‌شود و فکر دینی بازسازی می‌گردد.

● **امنیت کامل:** امام زمان عج با سیاستی که در پیش خواهند گرفت، در مدت بسیار کوتاهی امنیت و صلح و صمیمیت را در تمام زمینه‌ها تحقق خواهند بخشید. علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: وقتی که قائم ما قیام کنند، کینه‌ها از دل‌های مردم بیرون می‌رود... امنیت به گونه‌ای گسترش پیدا می‌کند که یک زن، علی‌رغم به همراه داشتن اشیای گران‌قیمت فاصله بین عراق تا شام را به تنهایی طی خواهد کرد، بدون اینکه کوچک‌ترین ترسی در دل داشته باشد^۲. و امام صادق علیه السلام در توصیف آن دوران می‌فرماید: به اندازه‌ای امنیت ایجاد خواهد شد که حتی وحوش و حیوانات درنده نیز در امان خواهند بود و هیچ خطری آنها را تهدید نخواهد کرد^۳.

● **رفاه و آسایش:** رفاه و آسایش که در نتیجه اجرای عدالت تحقق پیدا خواهد کرد، یکی از ویژگی‌های مهم حکومت امام زمان عج است. این امر خود، زمینه‌ای برای رشد و تعالی معنوی جامعه جهانی خواهد

۱- کمال‌الدین، ج ۲، ص ۳۷۲

۲- منتخب الاثر، ص ۴۷۴

۳- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۱۶

بود. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روایتی می‌فرماید: وقتی در امت من، مهدی علیه السلام قیام کنند مردم به اندازه‌ای از نعمت‌های الهی برخوردار خواهند شد که در هیچ زمانی به چنان وضعی دست نیافته‌اند و زمین و آسمان برکات خود را برای آن حضرت و یارانش ظاهر خواهد ساخت.^۱ امام باقر علیه السلام نیز می‌فرماید: حضرت مهدی علیه السلام اموال را در میان مردم چنان مساوی قسمت خواهند کرد که دیگر نیازمندی یافت نخواهد شد که به او زکات بدهند.^۲

● **عمران و آبادی:** حضرت مهدی علیه السلام پس از پیروزی بر طاغوت‌های زمان، تمام خرابی‌هایی را که سردمداران حکومت‌های ستمگر در طول تاریخ به وجود آورده‌اند برطرف خواهند ساخت. از امام باقر علیه السلام در این باره نقل شده است که: در زمان حکومت حضرت مهدی علیه السلام، در روی زمین هیچ ویرانی نخواهد ماند که آباد نشود.^۳

● **پیشرفت علم و تکنولوژی:** پیشرفت همه‌جانبه شاخه‌های مختلف علوم و صنایع در دوره حکومت امام زمان علیه السلام به نهایت تکامل خود خواهد رسید. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: علم و دانش بیست و هفت حرف (شاخه) است و تمام آنچه که انبیای الهی برای مردم آورده‌اند، تنها دو حرف از آن بیست و هفت حرف است. اما موقعی که قائم ما قیام کنند، بیست و پنج حرف دیگر را نیز برای مردم به ارمغان خواهند آورد.^۴ روشن است که وقتی به برکت برخورداری از دو حرف این همه دستاوردهای علمی به دست آمده است، وقتی بیست و پنج حرف دیگر معلوم گردد پیشرفت علم و صنایع از تحول و پیشرفت بی‌سابقه‌ای برخوردار خواهد شد.

۲ در فعالیت تدبیر کنیم یادآوری این نکته لازم است که این آیه بیانگر یک اصل کلی و اساسی و یک سنت جاودان الهی است و آن اینکه سرانجام حق پیروز است و باطل به طور قطع نابود شدنی است. قیام پیامبر صلی الله علیه و آله و پیروزی ایشان بر لشکر شرک و بت پرستی، یکی از مصادیق این قانون است و قیام مهدی علیه السلام یک مصداق دیگر است. امام باقر علیه السلام فرمود: معنای این آیه این است که هنگامی که امام قائم علیه السلام قیام کند، دولت باطل برجیده می‌شود.^۵ به طور کلی تمام قیام‌های حق در برابر باطل از مصادیق این قانون شمرده می‌شوند. برای این آیه مصادیقی همچون ظهور اسلام، ورود به مدینه، فتح مکه و شکستن بت‌ها را گفته‌اند که در همه آنها باطل شکست خورده است. ولی آیه دارای مفهوم گسترده‌ای است و فنای باطل و بقای حق را نوید می‌دهد.

۱- بحار الانوار، ج ۵۱، ص ۷۸

۲- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۹۰

۳- کمال الدین، ج ۱، ص ۳۳۱

۴- بحار الانوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶

۵- نور الثقلین، جلد ۳، ص ۲۱۲، روضه کافی، ص ۲۸۷.

خاله نرگس

* توضیحات درس

اسلام، انسان را موجودی فرد محور و جدا از جماعت نمی‌داند، بلکه او را به طور فطری، موجودی اجتماعی می‌داند که با برقراری ارتباط متقابل با همنوع خویش، بخش مهمی از نیازهایش را برطرف می‌کند و به رشد و کمال دست می‌یابد.

در این درس دانش‌آموزان در قالب ماجرای دیدار یک خانواده از خاله خود، با اهمیت و ضرورت صلح‌رحم و آثار آن آشنا می‌شوند تا زمینه تلاش برای انجام وظایف خود در برابر خویشان در آنها تقویت گردد و به این نتیجه برسند که در اندیشه دینی ما، حفظ، توسعه و تعمیق روابط فامیلی و ارتباط صمیمانه و حمایتی خویشاوندان از اهمیت بسیاری برخوردار است.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با وظایف یک مسلمان در برابر خویشان
- ۲ آشنایی با برخی از آثار نیکی به خویشان
- ۳ تمایل به انجام وظایف خود در برابر خویشان
- ۴ تلاش برای انجام وظایف خود در برابر خویشان

* مفاهیم کلیدی

خویشاوند

* پیشنهادهایی برای تدریس

- برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید با یکی از اعضای خانواده خود به منزل یکی از اقوام یا به دیدار پدر بزرگ یا مادر بزرگ خود و یا فرد کهنسالی از فامیل بروند و به آنها در امور منزلشان کمک کنند و خاطره این حضور را برای هم کلاسی‌های خود تعریف کنند و سپس وارد موضوع درس شوید.
- می‌توانید کلاس خود را با بیان خاطره خود درباره سرزدن به یکی از اقوام شروع کنید.
- می‌توانید درس را با طرح یک سؤال شروع کنید از بچه‌ها بپرسید: آیا می‌دانید کلمه صلّه رحم به چه معناست؟ بگذارید آنچه را که می‌دانند بیان کنند و شما با نوشتن صحبت‌های بچه‌ها پای تابلوی کلاس و با حذف حرف‌های تکراری موضوع درس را جمع‌آوری نمایید.
- نشان دادن فیلم‌های کوتاه، یا تصاویری از ارتباط و رفت‌وآمد و عیادت بیماران و افرادی که در خانه‌های خود تنها زندگی می‌کنند می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.
- برای شروع می‌توانید دانش‌آموزان را به گروه‌های ۳ تا ۵ نفره تقسیم کنید و از آنها بخواهید در گروه خود هر کدام جمله‌ای را در ارتباط با موضوع درس (صلّه رحم) بنویسند و درباره انجام دادن برخی از وظایف خود در برابر خویشان و همسایه‌ها و دوستان گفت‌وگو کنند و سپس وارد موضوع درس شوید.
- برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید با اعضای گروه خود یک نمایش کوتاه درباره صلّه رحم طراحی و تمرین کنند و در کلاس برای دانش‌آموزان کلاس اجرا کنند و سپس وارد موضوع درس شوید.
- برای شروع می‌توانید از دانش‌آموزان بخواهید هر کدام به صورت انفرادی یا گروهی نیازهای یک سالمند را بر روی تکه‌های کاغذ بنویسند و آن را بر روی یک تکه مقوای بزرگ نصب کرده و نمایشگاهی از نوشته‌های بچه‌ها ترتیب دهید و با این فعالیت وارد موضوع درس شوید.
- فعالیت بررسی کنید می‌تواند برای تدریس شما مناسب باشد به این صورت که حدیث را نوشته و از آنها بخواهید درباره معنی آیه صحبت کنند و خاطرات خود را در این زمینه بگویند و در ادامه سؤال پایین آیه را مطرح کنید که به نظر شما دیدار خویشاوندان چه فایده‌هایی دارد؟ جواب‌های بچه‌ها می‌تواند شما را به هدف نهایی درس نزدیک کند. معلمان گرامی می‌توانند بحث را به گونه‌ای هدایت کنند که دانش‌آموزان به دلیل برتری صلّه رحم بر بسیاری از امور دیگر، بی‌بیرند. معلمان گرامی در این فعالیت می‌توانند به عنوان نمونه به برخی از پاداش‌هایی که در روایات ذکر شده اشاره کنند. از جمله: رسول اکرم ﷺ فرمود: پاداش صدقه و احسان، ده برابر؛ پاداش قرض، هجده برابر؛ پاداش صلّه و پیوند با دوستان، بیست برابر و پاداش صلّه رحم، بیست و چهار برابر است.^۱ همچنین پیامبر اکرم ﷺ می‌فرماید: «هرکس به سوی

خویشاوندانش با جان و مالش قدم بردارد تا صله رحم را به جا آورد، خداوند عزوجل به وی اجر صد شهید عطا می‌کند و برای هر قدمی که برمی‌دارد خداوند چهل هزار حسنه می‌نویسد و چهل هزار گناه از وی پاک می‌کند و چهل هزار درجه بالا می‌برد و گویا خداوند را در حال صبر، صد سال عبادت کرده که عبادتش پذیرفته شده است.^۱ توضیحات تکمیلی درباره فلسفه صله رحم در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● برای شروع می‌توانید از فعالیت **ایستگاه فکر** در تلفیق با درس فارسی (نگارش) استفاده کنید، به این ترتیب که تصور کنید ۶۰ ساله شده‌اید، بزرگ یک فامیل هستید و قرار است چند قانون برای دیدار خویشاوندان وضع کنید تا همه بیشتر به هم سر بزنند؛ چه قانون‌هایی برای این کار می‌نویسید؟ توجه داشته باشید که یکی از بهترین زمینه‌های متون آموزش مفاهیم این درس به کودکان خلق موقعیت است. اگر این موقعیت‌ها به گونه‌ای حساب شده و اندیشیده خلق و به بچه‌ها ارائه شود، کودکان احساس می‌کنند که برای حل کردن یک مسئله یا مشکل، باید به طوری جدی بیندیشند و راه حل ارائه دهند. با انجام این فعالیت و ارائه قانون‌های نوشته شده در بین هم گروهی‌ها و بحث و گفت‌وگو و تبادل نظر دانش‌آموزان، خواهید دید که به طور غیرمستقیم دانش‌آموزان با مفهوم صله رحم آشنا شده و باز خورد آن در درجه اول در خانه و سپس در جامعه مشاهده می‌گردد. معلمان عزیز می‌توانند در این فعالیت دانش‌آموزان را با شیوه‌های گوناگون صله رحم به صورت ملاقات‌های حضوری، کمک مادی و معنوی در موقعیت‌های مقتضی و بالاخره تماس‌های مستقیم و غیرمستقیم با اقوام به گونه‌ای که احساس شود پیوند خویشاوندی همواره بین آنها برقرار است، آشنا کنند. توضیحات تکمیلی درباره شیوه‌های گوناگون صله رحم در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

● برای شروع می‌توانید از فعالیت **دعا کنیم** استفاده کنید؛ از آنها بخواهید بعد از این که شما دو دعای ذکر شده در کتاب را گفتید آنها ادامه دهند و دعا‌های خود را بگویند و در نهایت وارد موضوع درس شوید.

● داستان درس می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس باشد. متن درس را قطعه به قطعه بخوانید و از دانش‌آموزان پرسید که آیا این کارها محبت را ایجاد می‌کند. بنابراین متن درس خیلی مهم است و نقش اساسی در آموزش دارد. پس فرصت مناسبی را به خواندن درس اختصاص دهید.

● داستان درس را می‌توانید با هماهنگی گروهی از دانش‌آموزان در کلاس به نمایش بگذارید و یا هر قسمت را یک نفر به عهده بگیرد و شما را در خواندن متن درس یاری دهد.

● **هدف فعالیت گفت‌وگو کنید** این است که دانش‌آموزان با اشاره به آداب، آثار و شیوه‌های صله رحم از جمله سلام کردن، دست دادن با محارم و... به تحقق اهداف درس نائل شوند.

● در فعالیت کامل کنید از دانش‌آموزان بخواهید پس از قرار دادن کلمات برکت، شادی، آرامش، عمر

و سلامت به ترتیب در جاهای خالی، درباره مفهوم آنها با یکدیگر گفت‌وگو کنند و مفاهیم را در راستای اهداف درس استنباط نمایند. این کار می‌تواند در گروه‌های دو یا سه نفره صورت پذیرد. آموزگاران محترم بحث و گفت‌وگو را به گونه‌ای هدایت کنند که دانش‌آموزان با آثار و فواید صله رحم آشنا شوند. توضیحات تکمیلی درباره آثار صله رحم در بخش دانستنی‌های معلم ارائه شده است.

* ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

دانستنی‌های معلم

۱ صله از ریشه وصل است که در مقابل فصل قرار می‌گیرد و به معنی اتصال و پیوستگی است. بنابراین، صله از نظر لغوی به معنای پیوستن است.

به محل استقرار و رشد جنین رحم گفته می‌شود. جمع رحم، ارحام است و به خویشاوندان به اعتبار انتساب به یک رحم، ارحام گویند.

صله رحم در اصطلاح عبارت است از کمک و نیکی کردن به خویشاوندان و همدردی با آنان با جان و مال در حد توان؛ و قطع رحم به اموری گفته می‌شود که مخالف این روش باشد.

۲ در اینجا جهت اطلاع معلمان عزیز، به برخی از آثار صله رحم که در احادیث نبوی ﷺ و ائمه اطهار علیهم‌السلام ذکر شده است، اشاره می‌شود تا دانش‌آموزان با عنایت به آثار سازنده این عمل پسندیده، نسبت به انجام این برنامه دینی اهتمام نمایند.

برخی از آثار دنیایی

- طولانی شدن عمر
- برخورداری از پشتیبانی خویشاوندان
- افزونی ثروت و رفع فقر
- دور شدن بلا
- خوش اخلاقی و تقویت روحیه سخاوتمندی
- آرامش روانی و سلامت بدن
- افزایش دل بستگی و محبت میان خویشاوندان
- بهره‌مندی از هدایت حق و تقرب به خدا
- آسان‌گیری هنگام فرارسیدن مرگ
- آبادانی سرزمین‌ها
- افزایش جمعیت
- افزایش مهارتی در جامعه
- مصونیت از گناه
- آثار آخرتی
- بخشش گناه
- بلند مرتبگی

- برتری پاداش صله رحم بر صدقه و قرض
- آسان شدن حسابرسی قیامت
- راهیابی به بهشت

۲۴ در فعالیت‌ها از دانش‌آموزان خواسته شده که قوانینی که باعث ارتباط و پیوند بیشتر می‌شود را وضع کنند. جهت اطلاع معلمان عزیز، به برخی از شیوه‌های صله رحم اشاره می‌کنیم تا در صورت عدم امکان صله رحم در برخی قالب‌ها، امکان استفاده از شیوه‌های دیگر با توجه به موقعیت و امکانات افراد فراهم گردد: شیوه‌های صله رحم را به چند دسته می‌توان تقسیم کرد:

الف) زبانی: کارهایی چون سلام کردن و فرستادن سلام (از طریق واسطه)، دعا کردن در حق خویشان، به نیکی یاد کردن از آنان، دوری از غیبت، تهمت، فحش، بدگویی و خبرچینی درباره آنان، جزء صله رحم زبانی به شمار می‌آید. امام صادق علیه السلام می‌فرماید: «صله رحم کرده، به برادرانتان نیکی کنید، اگرچه به سلامی نیکو و جواب سلام دادن باشد».

ب) فعلی: دید و بازدید، گفت‌وگوی حضوری با خویشاوندان، رفتن به خانه آنها و دعوت از آنها، نوشتن نامه برای بستگان در سفر، مسافرت برای دیدار با خویشان، گشاده‌روی و مصافحه در برخورد با آنها، قهر نکردن و سبقت در برقراری دوستی دوباره با آنها هنگام قهر و کدورت، عیادت از بیمار، شرکت در تشییع جنازه و مجالس بزرگداشت درگذشتگان، پذیرفتن دعوت، اصلاح مفاسد و دفع ستم از بستگان، برآوردن حاجت آنها پیش از بیان کردن و شریک بودن در شادی و غم را می‌توان از موارد صله رحم فعلی دانست. اگرچه به صورت غیر حضوری به واسطه دیگران یا به وسیله تلفن و نامه می‌توان از خویشان و بستگان احوالپرسی کرد، ولی باید دانست دیدار و گفت‌وگوی رودررو، حلاوت و برکت دیگری دارد. امام هادی علیه السلام می‌فرماید: دیدار برادران سبب انبساط خاطر و باروری اندیشه است، هر چند کوتاه و اندک باشد^۲. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله نیز می‌فرماید: دیدار، محبت و دوستی را زیاد می‌کند^۳.

ج) قلبی: آرزوی قلبی برای سعادت‌مندی خویشان در دنیا و آخرت، دعا برای دفع بلاهای دنیوی و اخروی، آرزوی تداوم نعمت‌های موجود، محبت ورزی به آنان و به یاد یکدیگر بودن، از موارد صله رحم قلبی است.

د) مالی: کمک مالی بلاعوض برای رفع مشکلات خویشان، دادن هدیه به خویشان در مناسبت‌های خاص، هزینه کردن مال خویش برای رفع کدورت‌ها و اختلافات ایشان، مواسات با آنها در مال، حفظ اموال خویشان و وارد نکردن خسارت‌های مالی به آنها و پرداخت صدقه‌های مالی به نیابت از آنها، از نمونه‌های صله رحم مالی به شمار می‌آید.

۱- کلینی، محمد بن یعقوب؛ کافی، مترجم صادق حسن زاده، قم، صلوات، ۱۳۸۳، چاپ اول، ج ۳، ص ۳۵۰

۲- میزان الحکمه، ج ۴، ص ۲۹۸

۳- سفینه البحار، ج ۱، ص ۵۶۷

اولین بانوی مسلمان

* توضیحات درس *

دانش‌آموزان در این درس با بررسی نقاط حساس زندگانی حضرت خدیجه رضی الله عنها برای دستیابی به الگوی مثبت یاری داده می‌شوند و با احساس علاقه نسبت به حضرت خدیجه رضی الله عنها و اعمال و رفتار ایشان، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کنند و با عنایت به پاداش الهی نسبت به آن بانوی بزرگوار، همه گروه‌های جامعه، به ویژه زنان، که در معرض جاهلیت‌ها، تعصب‌ها و هجوم فرهنگ‌های بیگانه هستند، تشویق می‌شوند که عملکردی الهی در زندگی داشته باشند.

* اهداف درس *

- ۱ آشنایی با حضرت خدیجه رضی الله عنها به عنوان یکی از زنان مؤمن
- ۲ احساس علاقه نسبت به حضرت خدیجه رضی الله عنها و اعمال و رفتار ایشان
- ۳ تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار حضرت خدیجه رضی الله عنها

* مفاهیم کلیدی *

حضرت خدیجه رضی الله عنها
اولین زن مسلمان
همسر شایسته پیامبر صلی الله علیه و آله
مادر شایسته حضرت زهرا رضی الله عنها

* پیشنهادهایی برای تدریس

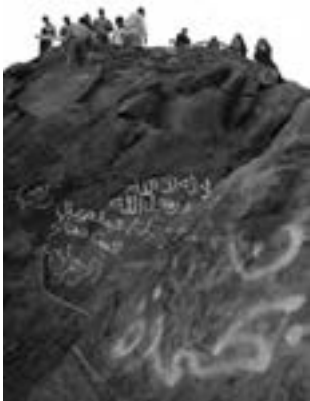
● برای شروع می‌توانید از برگه‌ای که نام حضرت خدیجه علیها السلام در آن نوشته شده استفاده کنید و از دانش‌آموزان سؤال کنید دربارهٔ حضرت خدیجه کبری علیها السلام چه می‌دانید؟ سپس از گفته‌های آنها استفاده کنید و وارد درس شوید.

● با توجه به ساختار داستانی درس می‌توانید متن درس را در قالب یک قصه برای کودکان بیان کنید. استفاده از تکنیک قصهٔ دیواری در این زمینه نیز مناسب است. این کار می‌تواند توسط بچه‌ها با استفاده از کتاب‌های موجود در رابطه با زندگی حضرت خدیجه علیها السلام صورت بگیرد و یا خود داستان کتاب.

● کلاس چهارمی‌ها معمولاً این توانایی را دارند که خود قصه‌گویی و روایت داستان درس را برعهده بگیرند بنابراین می‌توانید قصه‌گویی یا قصه‌خوانی درس را به خود آنها بسپارید.

● یکی از بهترین شیوه‌ها برای شروع مناسب ایجاد سؤال در ذهن کودکان است. برای ایجاد سؤال می‌توانید از تصاویر داده شده استفاده کنید (کوه نور، غار حرا) سپس از آنها سؤال کنید که آیا این مکان را می‌شناسید؟ آیا تا به حال به آنجا رفته‌اید؟ چه خاطراتی از آن مکان به یاد دارید؟ آیا عکس یا تصویری از آنجا دارید؟ اگر کسی از اقوام یا دوستانتان به آنجا رفته‌اند چه خاطراتی از آنجا دارند؟ آنها را جمع‌آوری کرده و به کلاس گزارش دهند. می‌توانید حتی با دادن یک فرصت به دانش‌آموزان در رابطه با موضوع درس مصاحبه‌ای با یکی از اقوام و بستگان که به آنجا رفته‌اند و عکس و یا خاطره‌ای دارند تهیه کرده و به کلاس ارائه دهند. می‌توانید پس از جمع‌آوری کارهای دانش‌آموزان نمایشگاهی را ترتیب دهید تا آنها بتوانند در این رابطه به اطلاعات بیشتری دست پیدا کنند.

● برای شروع می‌توانید از روش کار گروهی در این زمینه استفاده کنید و از آنها بخواهید در گروه خود در

رابطه با شخصیت این بانوی بزرگوار صحبت کنند و نظر خود را درباره ویژگی های رفتاری ایشان بیان کنند.

- در این فعالیت برایم بگو دانش آموزان به جمع بندی و نتیجه گیری درس می پردازند. معلمان گرامی با گروه بندی دانش آموزان، طرح پرسش و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت و گوی گروهی را در کلاس فراهم می آورند. سپس از هر گروه یک نماینده به بیان نظرات پرداخته و سایر گروه ها به ارزیابی و داوری پاسخ گروه های دیگر بپردازند. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش آموزان به ازدواج با پیامبر ﷺ و همراهی ایشان با آن حضرت در همه زندگی، مادر شایسته حضرت زهرا علیها السلام و اولین زن مسلمان بودن، به عنوان بهترین نعمت های خداوند به حضرت خدیجه علیها السلام اشاره کنند.

- فعالیت کامل کنید برای جمع بندی از درس توسط معلم و با مشارکت کامل دانش آموزان طراحی شده است. معلمان گرامی دانش آموزان را گروه بندی کرده تا با مشورت یکدیگر جاهای خالی را پر کنند. لازم به ذکر است که تابناک ترین صفحات زندگی حضرت خدیجه علیها السلام زمانی شکل می گیرد که با وجود خواستگاران بسیار، پیامبر ﷺ را برای ازدواج برمیگزیند. حضرت خدیجه علیها السلام در تمام مراحل زندگیش با پیامبر گرامی اسلام یار و آرام بخش ایشان بود. بعد از این مقدمه دانش آموزان سخن پیامبر صلی الله علیه و آله را تکمیل کنند که فرمود: «به خدا قسم، پروردگار بهتر از خدیجه را نصیب من نکرد. وقتی همه به من کفر می ورزیدند، او به من ایمان آورد و با ثروت خود به کمک شتافت». هدف این فعالیت تکمیل و تثبیت مطالب آموزش داده شده بر اساس دریافت رابطه بین مفاهیم می باشد.

- فعالیت ایستگاه فکر با هدف برقراری ارتباط بین مفاهیم ارائه شده و دستیابی به مفاهیم جدید طراحی شده است. این فعالیت اهداف آشنایی با حضرت خدیجه علیها السلام و احساس علاقه نسبت به اعمال و رفتار ایشان و تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار او را پوشش می دهد. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش آموزان به این نتیجه برسند که ویژگی های حضرت خدیجه علیها السلام از جمله اولین بانوی مسلمان، بهترین همسر، مادر شایسته فاطمه علیها السلام، حمایت پیامبر صلی الله علیه و آله و عشق به ایشان باعث شده بود که پیامبر صلی الله علیه و آله او را این اندازه دوست داشته باشد.

- در فعالیت بگرد و پیدا کن دانش آموزان با پیدا کردن کلمات مرتبط از قبیل نور، فداکاری، مکه، پیامبر، اسلام، ایمان، کعبه و ... به مرور مطالب می پردازند.

* ارزشیابی

نکته مهم: معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول، قبل از جدول ارزشیابی، توجه فرمایید.

جدول ارزشیابی

عنوان کارنامه	اهداف کلی	شماره درس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
تخصیصت‌های دینی، و آن کریم	<p>— آشنایی با حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> به عنوان یکی از زنان مؤمن</p> <p>— احساس علاقه نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small></p>	۱۴	<p>— معرفی حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> به عنوان یکی از زنان مؤمن</p> <p>— ابراز علاقه نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان</p> <p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small></p>	<p>— خدیجه <small>علیها السلام</small> را به عنوان همسر پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>، اولین زن مؤمن و مادر شایسته فاطمه <small>علیها السلام</small> معرفی می‌نماید و درباره همراهی ایشان با پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> به طور کامل توضیح می‌دهد.</p> <p>— ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>، همواره برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p>
			<p>— ابراز علاقه نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small> و اعمال و رفتار ایشان</p>	<p>— خدیجه <small>علیها السلام</small> را به عنوان همسر پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>، اولین زن مؤمن و مادر شایسته فاطمه <small>علیها السلام</small> معرفی می‌نماید و درباره همراهی ایشان با پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> مواردی را ذکر می‌کند.</p> <p>— ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>، غالباً برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p>
			<p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small></p>	<p>— خدیجه <small>علیها السلام</small> را به عنوان همسر پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>، اولین زن مؤمن و مادر شایسته فاطمه <small>علیها السلام</small> معرفی می‌نماید و به همراهی ایشان با پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> اشاره می‌کند.</p> <p>— ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>، در برخی اوقات برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p>
			<p>— تلاش برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small></p>	<p>— با کمک آموزگار خدیجه <small>علیها السلام</small> را به عنوان همسر پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small>، اولین زن مؤمن و مادر شایسته فاطمه <small>علیها السلام</small> معرفی می‌نماید و به همراهی ایشان با پیامبر <small>صلی الله علیه و آله</small> اشاره می‌کند.</p> <p>— با کمک آموزگار ضمن ابراز علاقه و ادای احترام نسبت به حضرت خدیجه <small>علیها السلام</small>، برای الگو گرفتن از زندگی و اخلاق و رفتار ایشان تلاش می‌کند.</p>
				<p>خیلی خوب</p>
				<p>خوب</p>
				<p>قابل قبول</p>
				<p>نیازمند آموزش و تلاش بیشتر</p>

دانستنی‌های معلم

۱ دانش‌آموزان در این درس علاوه بر آشنایی با حضرت خدیجه علیها السلام می‌آموزند که در یاری دین خدا و بندگان او، جنسیت مطرح نیست و هر کس بنا بر موقعیت خود می‌تواند نقش مؤثری ایفا کند.

۲ خدیجه علیها السلام از بزرگ‌ترین بانوان اسلام به شمار می‌رود. او اولین زنی بود که به اسلام گروید و نماز خواند. او انسانی روشن بین و دوراندیش بود. با گذشت و علاقه‌مند به معنویات، وزین و با وقار، معتقد به حق و حقیقت و متمایل به اخبار آسمانی بود.^۱ خدیجه علیها السلام از کتب آسمانی آگاهی داشت و علاوه بر کثرت اموال و املاک، که او را «ملکه بطحاء» می‌گفتند، از نظر عقل و زیرکی نیز برتری فوق‌العاده‌ای داشت و مهم‌تر اینکه حتی قبل از اسلام وی را «طاهره» و «مبارکه» و «سیده زنان»^۲ می‌خواندند. او از کسانی بود که انتظار ظهور پیامبر جدید را می‌کشید و همیشه از علماء جویای نشانه‌های نبوت می‌شد. دیگر خصوصیت خدیجه این است که او دارای شمه اقتصادی و بازرگانی بود و آوازه شهرتش در این زمینه به شام هم رسیده بود^۳ و گسترش اسلام به کمک مال و ثروت او تحقق یافت.

۳ در روایتی از رسول خدا صلی الله علیه و آله و سلم می‌خوانیم: «برترین زنان اهل بهشت چهار نفرند: «خدیجه» دختر خویلد و «فاطمه» دختر محمد صلی الله علیه و آله و سلم و «مریم» دختر عمران و «آسیه» دختر مزاحم، همسر فرعون»^۴.

۴ حضرت محمد صلی الله علیه و آله و سلم هر وقت از تکذیب قریش و اذیت‌های ایشان محزون و آزرده می‌شدند، خدیجه او را مسرور می‌کرد. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله و سلم کراً او را مدح و ثنا می‌گفت و بر سایر زنان ترجیح می‌داد و او را بسیار تجلیل می‌کرد تا آنجا که عایشه می‌گفت: بر هیچ یک از زنان پیامبر به اندازه خدیجه رشک نورزیدم و این بدان سبب بود که پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم بسیار او را یاد می‌کرد.^۵

۱- بحار الانوار، ج ۱۶، ص ۲۱ و ۷۹

۲- ریاحین الشریعه، ج ۲، ص ۲۰۷

۳- زندگانی فاطمه زهرا علیها السلام، ص ۳۱

۴- «أَفْضَلُ نِسَاءِ الْجَنَّةِ أَرْبَعٌ: خَدِيجَةُ بِنْتُ خُوَيْلِدٍ وَ فَاطِمَةُ بِنْتُ مُحَمَّدٍ صلی الله علیه و آله و سلم وَ مَرْيَمُ بِنْتُ عِمْرَانَ وَ آسِيَةُ بِنْتُ مُرَاجِمٍ، امْرَأَةُ فِرْعَوْنَ» خصال شیخ صدوق

۵- سیر الاعلام النبلاء، ج ۲، ص ۱۱۱

یک ماجرای زیبا

* توضیحات درس

تعاون در لغت به معنای یکدیگر را یاری کردن و همیاری نمودن است. هر فرد از افراد جامعه انسانی، حتی نیرومندترین انسان‌ها، هرگز نخواهد توانست بی‌مدد و یاری دیگران به شکوفایی و کامیابی دست یابد، از این رو باید جامعه تشکیل دهند و به یکدیگر یاری کنند^۱.

متن درس در قالب یک ماجرا به جلوه‌ای از موارد تعاون و همیاری متناسب با سن دانش‌آموزان اشاره می‌کند و در فعالیت‌ها نیز به جلوه‌های دیگر اشاره می‌شود تا دانش‌آموزان دریابند که تفاوت‌های افراد جامعه از نظر توانایی‌های جسمی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و... اقتضا دارد که در ابعاد گوناگون زندگی یاور یکدیگر باشند؛ زیرا بدون همیاری، دستیابی به نیازمندی‌های متنوع انسان میسر نیست، از این رو بدیهی است که همه ما برای موفق شدن، به یاری دیگران نیازمندیم.

ماجرای درس مربوط به خاطرات دوران کودکی خلبان قهرمان، شهید عباس بابایی است تا زمینه‌ای را فراهم کند که به گونه‌ای غیر مستقیم به بزرگداشت شهدا و فرهنگ دفاع مقدس نیز پرداخته شود.

* اهداف درس

- ۱ آشنایی با اهمیت کمک کردن به دیگران و برخی نمونه‌های آن
- ۲ اشتیاق به کمک به دیگران
- ۳ تلاش برای کمک به دیگران در موقع نیاز ایشان
- ۴ توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس

۱- رجوع کنید به طباطبایی، ذیل بقره: آیات ۲۵۱، ۲۱۳؛ انبیاء: آیات ۱۸ و ۱۹.

* مفاهیم کلیدی

کمک به دیگران

* پیشنهادهایی برای تدریس

● برای شروع می‌توانید قسمتی از فیلم شهید بابایی را پخش کنید و سپس با طرح یک سؤال که آیا این فیلم را دیده‌اید یا خیر؟ و تا چه اندازه با شخصیت شهید بابایی آشنا هستید و سؤالاتی از این قبیل وارد متن درس شوید.

● می‌توانید درس را با سؤال شروع کنید. با نشان دادن تصاویری از شهید بابایی و صیاد شیرازی از دانش‌آموزان بپرسید: «آیا شهید صیاد شیرازی و شهید عباس بابایی را می‌شناسید؟» از آنها چه می‌دانید؟ در مورد ویژگی‌هایی که دانش‌آموزان از آنها می‌دانند گفت‌وگو کنید سپس با استفاده از گفته‌های آنها وارد درس شوید.

● برای شروع می‌توانید با نشان دادن تصویری از اتوبان صیاد شیرازی یا اتوبان بابایی استفاده کنید و سپس از آنها سؤال کنید که آیا می‌دانید این افراد چه کسانی هستند و چرا و به چه دلیل اسامی این اتوبان‌ها به نام این دو بزرگوار است و آیا اطلاعاتی در رابطه با زندگی آنها دارند یا خیر؟ سپس از گفته‌های آنها استفاده کنید و وارد درس شوید.

● برای شروع می‌توانید از این جمله استفاده کنید:

گاهی خدا می‌خواهد با دست تو، دست دیگر بندگان را بگیرد. وقتی دستی را به یاری می‌گیری، بدان که دست دیگری در دست خداست. با بهره‌گیری مناسب از جمله بچه‌ها را به تفکر در مورد موضوع درس

دعوت کنید و از آنها بخواهید درک خود را از معنا و مفهوم کلی جمله برای دیگران بیان کنند.

● بخش فیلم «شوق پرواز»، نیز می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس درس باشد (می‌توانید فیلم «شوق پرواز» را در سایت گروه دینی دریافت کنید). اجازه دهید تا دانش‌آموزان بعد از دیدن فیلم با هم گروهی‌های خود تبادل نظر و گفت‌وگو کنند و در رابطه با شخصیت‌های فیلم صحبت کنند و نظرهای خود را بیان کنند.

● بهترین روش در آموزش کودکان برای اینکه کمک کردن به دیگران را بیاموزند تماشا کردن و تقلید رفتارهایی است که می‌بینند. می‌توانید از فیلم‌هایی در مورد کمک به دیگران استفاده کنید و وارد درس شوید.

● ساختار داستانی درس فرصت و امکان خوبی برای برقراری ارتباط مناسب با کودکان و شروع یک گفت‌وگوی مؤثر میان آنان با شماست، از آن به نحو احسن بهره بگیرید.

● می‌توانید از چند نفر از بچه‌ها که آمادگی بیشتری دارند، بخواهید قصه‌های درس را از قبل با دقت بخوانند و به صورت نمایش اجرا کنند. و سپس از بچه‌ها خواسته شود تا مصادیق و موارد دیگری را بیان کنند.

● استفاده از فعالیت تدبیر کنیم می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. نوشتن آیه و معنی آن و اینکه از دانش‌آموزان بخواهیم بگویند چه برداشتی از معنی آیه دارند می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. آموزگاران محترم، بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش‌آموزان به این نتیجه برسند که یکی از راه‌های تشکر از امکاناتی که خدا در اختیار ما قرار داده است، استفاده از آنها برای کمک به دیگران است.

● فعالیت ایستگاه فکر می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. خواندن داستان و گفت‌وگو پیرامون آن می‌تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد.

● فعالیت به کار بیندیم می تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. قصه را می توانید با هماهنگی گروهی از دانش آموزان در کلاس اجرا کنید و سپس از دانش آموزان بخواهید که آنها هم بگویند و بنویسند که وقتی مهربانی آن خانم را دیدم با خودم تصمیم گرفتم..... و در پایان از تصمیم های دانش آموزان بهره بگیرید و وارد درس شوید.

● فعالیت بررسی کنید می تواند شروع مناسبی برای تدریس شما باشد. می توانید با طرح پرسش هایی که در فعالیت آمده و نشان دادن تصاویر از آنها بخواهید تا به پرسش ها پاسخ دهند. معلمان گرامی با گروه بندی دانش آموزان، طرح پرسش و ارائه زمان مناسب، زمینه بحث و گفت و گوی گروهی را در کلاس فراهم آورند تا دانش آموزان به این نتیجه برسند که نه تنها ما باید مترصد پیدا کردن افراد و موقعیت هایی باشیم که نیاز به یاری دارند بلکه باید سعی کنیم اولین کسی باشیم که برای یاری دیگران اقدام می کنیم نه اینکه اول دیگران تقاضای یاری داشته باشند یا به ما کمک کنند سپس ما در صدد جبران برآیم؛ سپس از پاسخ های آنها استفاده کنید و وارد متن درس شوید.

● خوب است تدریس این درس به ایامی که مصادف با شهادت این دو بزرگوار است موکول شود و از آنها بخواهید که در رابطه با این دو مرد بزرگ تحقیق کنند و احساس خود را نسبت به آنها بیان کنند و سپس وارد متن درس شوید.

● تدریس این درس را می توانید به زمان جشن نیکوکاری موکول کنید و از دانش آموزان بخواهید که هر کدام کاری را انجام دهند و جشنواره ای برگزار کنند تا بتوانند کارهای خود را به فروش گذاشته و درآمد آن را به بچه های نیازمند یا بچه های محک و ... هدیه کنند و با این کار مفهوم کمک کردن به هموعان خود را به بهترین شیوه آموزش بگیرید. جشنواره می تواند در قالب تهیه کاردستی و ... وسایل سنتی و محلی و بومی شهر خودشان باشد. همچنین تهیه غذاهای کم هزینه و ...

● در فعالیت برایم بگو دانش آموزان به جمع بندی و نتیجه گیری درس می پردازند. شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش آموزان به این نتیجه برسند که همه ما موظفیم که به یکدیگر در سختی ها کمک کنیم؛ ضمن اینکه یاری رساندن به فردی که به کمک نیاز دارد، برای کمک شونده کوله باری از شادی و مسرت و احساس قدردانی و سپاس گذاری به ارمغان می آورد علاوه بر اینکه کمک کننده نیز در درون خود احساس شادمانی و رضایت می کند.

● در فعالیت گفت و گو کنید که با هدف تثبیت مفاهیم درس از طریق ارائه نظرات و تجارب در گروه و مشارکت در جمع بندی توسط دانش آموزان طراحی شده است؛ شایسته است معلمان گرامی بحث را به شکلی هدایت کنند که دانش آموزان به این نتیجه برسند که گرچه کارهای نیک بسیار هستند ولی درجه و ارزش همه نیکی ها یکسان نیست.

* ارزشیابی

نکته مهم : معلمان گرامی جهت ارزشیابی این درس به توضیحات ارائه شده ذیل عنوان «ارزشیابی» در درس اول ، قبل از جدول ارزشیابی ، توجه فرمایید .

جدول ارزشیابی

عناوین کارنامه	اهداف کلی	شماره دروس	نشانه‌های تحقق	سطوح عملکرد
عنوانی با اهمیت کرم کردن به دیگران و برخی نمونه‌های آن اشتیاق به کمک به دیگران تلاش برای کمک به دیگران در موقع نیاز ایشان توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس	آشنایی با اهمیت کرم کردن به دیگران و برخی نمونه‌های آن اشتیاق به کمک به دیگران	۱۵	بیان اهمیت کمک کردن به دیگران و ذکر برخی نمونه‌های آن اظهار اشتیاق برای کمک به دیگران	خیلی خوب – ضمن بیان اهمیت کمک کردن به دیگران، فواید آن را با ذکر نمونه‌ها و مثال‌هایی توضیح می‌دهد. – ضمن اظهار اشتیاق برای کمک به دیگران، همواره برای کمک به دیگران در موقع نیاز تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و ضمن بیان مفهوم درباره آن توضیح می‌دهد.
	تلاش برای کمک به دیگران در موقع نیاز ایشان		– بیان اهمیت کمک کردن به دیگران، فایده آن را با ذکر نمونه‌ای توضیح می‌دهد. – ضمن اظهار اشتیاق برای کمک به دیگران، غالباً برای کمک به دیگران در موقع نیاز تلاش می‌کند. – پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را توضیح می‌دهد.	خوب
	– توانایی تفکر در پیام قرآنی و درک ارتباط آن با موضوع درس		– تلاش برای کمک به دیگران در موقع نیاز ایشان – درک مفهوم پیام قرآنی	قابل قبول
			– با کمک آموزگار ضمن بیان اهمیت کمک کردن به دیگران، به فایده آن با ذکر نمونه‌ای اشاره می‌کند. – با کمک آموزگار ضمن اظهار اشتیاق برای کمک به دیگران، گاهی اوقات برای کمک به دیگران در موقع نیاز تلاش می‌کند. – به کمک آموزگار پیام قرآنی را می‌خواند و مفهوم آن را بیان می‌کند.	نیازمند آموزش و تلاش بیشتر

دانستنی‌های معلم

۱ خدمت به مردم از با ارزش‌ترین کارها نزد خداوند است و متضمن ثواب اخروی و پاداش فراوان در دنیا می‌باشد تا آنجا که با ثواب عبادات مستحب، برابری می‌کند. البته ما نباید تصور کنیم که عبادت خداوند فقط در خدمت به خلق او خلاصه می‌شود؛ لذا این شعر سعدی علیه الرحمة که گفته است: عبادت به جز خدمت خلق نیست خالی از اشکال نمی‌باشد زیرا یکی از مظاهر و جلوه‌های عبادت خداوند، خدمت به بندگان اوست نه اینکه عبادت را منحصر کنیم به خدمت رسانی به مردم و بس؛ با اینکه می‌دانیم عبادت خداوند دارای مظاهر و جلوه‌های بسیاری است که یکی از زیر مجموعه‌های آن خدمت رسانی به مردم است.

۲ گمان برخی این است که خدمت به مردم و کمک به آنان، منحصر در حل مشکلات مادی و برطرف ساختن نیازهای مالی آنهاست، در حالی که چه بسا کمک به حل گرفتاری‌های روحی و نیازهای عاطفی، در تأمین سعادت واقعی و طراوت و شادابی زندگی آنان مؤثرتر است. بر این اساس، در مجموعه رهنمودهای اولیای الهی، آن‌گاه که از خدمت به هم‌نوعان سخن به میان می‌آید، علاوه بر تأمین نیازهای جسمانی، از ضرورت برآورده سازی نیازهای روحی و روانی آنها نیز بحث می‌شود. به عنوان نمونه برطرف کردن غصه و اندوه از قلب مؤمن، عیادت و مراقبت در وقت بیماری، برقراری صلح و آشتی بین کسانی که با هم اختلاف دارند و... از مصادیق تعاون و همدلی به شمار می‌آیند.

۳ یکی از نمونه‌های تعاون و همدلی در عرصه اجتماع، امر به معروف و نهی از منکر است زیرا از نظر اسلام سرنوشت جامعه و فرد به هم پیوند می‌خورد، از این رو دین اسلام برای دور ماندن جامعه از سقوط و تباهی مؤمنان را به برقراری فریضه امر به معروف و نهی از منکر سفارش می‌کند. کسی که امر به معروف و نهی از منکر می‌کند، در حقیقت در انجام گرفتن کارهای نیک و ترک اعمال زشت و ناپسند با دیگران همکاری می‌کند.^۱